

T. B. M. M.

Gizli Celse Zabıtları

8 Kânunusâni 1337 (1921)

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — ZABTI SARIK HULÂSASI	308	3. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD	308
2. — DİVANI RİYASET KARARI	308	1. — <i>Büyük Millet Meclisi Bütçesi.</i>	308:317
1. — <i>Umuu Nafia Vekâletine namzet gösterilenler hakkında Divanı Riyaset kararı.</i>	308		

Cilt : 7

131 nci İn'ikat, 3 nci Celse

YÜZ OTUZ BİRİNCİ İNİKAT

8 Kânunusâni 1337 Cumartesi

Üçüncü Celse

REİS : İkinci Reis Vekili Celâlettin Arif Beyefendi

KÂTİP : Feyyaz Âli Bey (Yozgat)

REİS — Efendim; celseyi açıyorum.
Şimdi zabtı sabık hulâsası okunacaktır.

1. — ZABTI SABIK HULÂSASI

Yüzyirmialtınıcı İn'ikat

30 Kânunuevvel 1336 Perşembe

İKİNCİ CELSE

Celâlettin Arif Beyefendinin riyasetlerinde inikat ile Yozgat Mebusu İsmail Fazıl Paşa; İtalya'dan şimendifer yedek aksamının mübayaası ile alâkalı olarak verilen taktir üzerine Meclisin ademi itimadı ile Nafia Vekilliginden ıskatı hakkındaki önergesi üzerinde Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin izahatta bulunacakları hakkındaki beyanı üzerine Çerkez Ethem meselesi ile alâkalı olarak cepheye gönderilen azayı kiramdan Saruhan Mebusu Mahmut Celâl ve Karesi Mebusu Vehbi Beylerin izahatı dinlendi ve bu

mevzu üzerinde müzakereye devam olunarak tenefüs için celseye nihayet verildi.

ÜÇÜNCÜ CELSE

Celâlettin Arif Beyin tahtı riyasetlerinde içtima ederek; Çerkez Etem meselesi üzerindeki müzakerata devam olundu ve kifayet teklifi üzerine Nafia Vekâletinden ıskat olunan İsmail Fazıl Paşanın taktirinin müzakeresine geçildi. Taktir tekrar okundu.

Reis
Celâlettin Arif

Kâtip
Kütahya
Ragıp

REİS — Zabtı sabık hulâsasını reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2. — DİVANI RİYASET KARARI

1. — Umuru Nafia Vekâletine namzet gösterilenler hakkında Divanı Riyaset kararı.

REİS — Efendim;

Evvelâ arz edeyim ki Riyasetten âtide isimleri arzedilen zevat, yani Hasan Fehmi Bey (Gümüştane),

Zekâi Bey (Adana), Ömer Lütfi Bey (Amasya), Hürev Bey (Trabzon), Umuru Nafia Vekâletine namzet gösteriliyor. Kimi intihap edeceğinizi düşünürsünüz.

Sonra celsei hafiye sebebiyle Meclis bütçesi müzakere edilecektir.

Söz Hasan Fehmi Beyindir.

3. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD

1. — Büyük Millet Meclisi Bütçesi.

HASAN FEHMİ BEY (Reis Vekili) (Gümüştane) — Malûmu âlileri Meclis bütçesi bir aile bütçesi olduğu için evvelâ bütün teferruatını aramızda müzakere edip ikmal ettikten sonra teamüle tevfiikan bir rakam olarak muvazenei umumiyeye idhal ederiz. Resmî kabulünü de muvazenei umumiyeye ile yani umumî bütçe ile birlikte kabul etmiş oluruz. Umumî bütçe de matbaada tabedilmektedir. Yarına kadar mua-

melesi bitir ve tevziyata başlanılır zannederim. Biz Meclis bütçesine ait olan müzakeratımızı şimdiden yapalım. Bu hususta biraz izahat arz edeyim.

Meclis bütçesi dört faslı ihtiva ediyor : Birinci fasıl; muhassasat - harcırah, İstiklâl Mahkemeleri masarifi vesaire ki madde maddé arzedeceğim - yani doğrudan doğruya azayı kirama ait olan tahsisat ... İkincisi memurin maaş ve ücretleri, ki bunların her maddesini esaslı surette heyeti celilenize arzedeceğiz.

Üçüncüsü hademe ücreti. Dördüncüsü matbaa, kütüphane vesaire masarifi...

Birinci faslın birinci maddesini teşkil eden âzayı kiram tahsisatı; 426 225 liradan ibarettir, yekân olarak... Bunun müfredatı : 30 000 lira İstanbul'dan B. M. Meclisine iltihak eden âzayı kiramın İstanbul'da almadıkları tahakkuk eden tahsisatlarının bakiyesi. Yani dört ay için 1 250 lira bir tahsisat yok mu idi. İşte onu almadan gelen âzayı kiramın tahsisatlarının bakiyesi. Bu tahsisatın bir kısmını bazıları tamam olarak fîrar etmiş. Bu 30 000 liranın içerisinde 21 225 lira ayrı bir hesap var, ki onun için de heyeti celilenize ayrıca arzı malûmat edeceğim. Şu halde 426 225 lira; Büyük Millet Meclisi âzası sıfatını iktisap eden zevatın yalnız tahsisatı. Malûmu âliniz bidayeten altmış, altmış bir daire intihabata iştirak etmişti. Ahiren bir iki arkadaşımız da Batum'dan, Olti'den iltihak etti. Bu tahsisat, adedi âzaya göre konulmuş bir rakam, tahakkuku aslidir. Bundan sıai hazine de olmak mümkündür. Meselâ mebusandan bir kısmı memuriyete gittiler, yerlerine diğerleri intihap olundu. Bir kısmı da bir müddet memur oldular, maaş aldılar. Sonra Meclisi Âlinizin bundan böyle gerek münhal olan yerlerde intihap yapılmamak suretiyle ve gerek ahiren Nisabı Müzakere Kanununu kabul etmesi dolayısıyla bu paradan sıai hazine edilen bir miktar vardır. Ve mebusanın memuriyette buldukları müddete ait zaman için tahsisatın tasarrufu miktarını sene nihayetinde sâl muhasebeleri gösterir ve senenin nihayetinde her şubeden intihap edilen azadan mürekkep bir muhasebe komisyonu teşekkül ederek Meclisi Âlinizin hesabatını rüyet ve raporunu tanzim ile Divanı Muhasebat vazifesini görür.

Bu 30 000 liranın 21 225 lirası, İstanbul'dan Büyük Millet Meclisine iltihak eden âzalara aittir, demiştim. Bu hususta biraz fazla malûmat arz edeyim. Malûmu âliniz İstanbul Meclisi geçen kânunuevvelde küşat edildi ve ahiren malûm olan sebepten dolayı feshi Meclisi Âlinizce ... diye kabul olundu. Bundan tahminen onbeş yirmi gün evvel İstanbul'dan Büyük Millet Meclisine iltihak eden zevat bir takrir verdiler. Dediler ki : Bizim senei içtimaiye mebdemiz olan Kânunuevvel geldi. - Bunlara bir senei içtimaiyesi on iki ay evvel Büyük Millet Meclisine dühullerinden itibaren yalnız tahsisat verilmişti. - Bizim tahsisat devremiz hüvul etti. Kânunuevvelden itibaren bizim (1 250 liradan ibaret olan tahsisatlarımızı) şühura taksimen vermeniz lâzım gelir yolunda bir talepte bulundular. Bu takrirleri evveleminde Divanı Riyasetçe müzakere edildi ve şu karar ittihaz edildi;

kararı Meclisi Âlinize okuyorum : (Bütçe müzakeresi dolayısıyla ... okur) Şimdi bütçe müzakeresi münasebetiyle de bu teklifte bulunuyoruz. Biz daha muvafık bir şekil bulamadık, siz bulursanız söyleyiniz. (Muvafık, muvafık sadaları) Tahsisat meselesi hakkında zannederim tavazzuh edecek bir nokta kalmadı. Bu otuz bin liradan 21 225 lirası arzettiğim farktır. Mütebakisi; tahsisatını tamamen almadan fîrar eden zevatın tahakkuk neticesine göre; buraca verilen 1 250 liranın ikmalidir ki bundan hâsıl olan fark otuz bin liradır. Bununla Büyük Millet Meclisi âzayı umumiyesinin tahsisatı seneviyesi 426 225 lira oluyor. Asıl tazminat 250 000 liradır. Fakat tahsisat devresi bittikten sonra senei içtimaiyenin dört ayı tahsisat ve diğer dört ayı tazminat devresidir. Kalan dört ay için bu hesabı esasiye göre 250 000 lira konulmuştur. Halbuki malûmu âliniz, arkadaşlarımızın pek çoğu Meclise bidayette iltihak etmedikleri için bundan da bir çok paranın sıai hazine olması lâzımdır. Burada ispatı vücut eden tazminat alır. İspatı vücut etmeyen almaz. Meğerki Meclisi Âlinin hidematı vataniye ile, dolayısıyla gönderdiğine dair kararı ola...

Harcirah ve yevmiyeler; zaten harcirah kanuniyle taayyün etmiştir. Buna dair fazla maruzatta bulunmayacağım. Konulan para ... liradır ve senenin nihayetine kadar kâfi gelir kanaatında bulduk. Heyeti idarenin ve muhasebenin verdiği bu miktar idi. Belki artar ve şayet bu miktardan açık kalacak olursa Âzayı kiram harcirahları için tahsisatı munzamma isteriz. Bu miktar şimdilik tahmini bir şeydir. Âzayı kiramdan ne kadarının hakkı kanunisini istimal ile mezuniyet alacağı meçhulümüz olduğu için bu rakam katiyet ifade etmiyor, tahmini bir miktardır.

Birinci faslın dördüncü maddesi İstiklâl Mahkemeleri maaşat ve masarifatı sairesidir. Bunun için sekiz İstiklâl Mahkemesine 84 000 lira konulmuştur. İstiklâl Mehakimi Kanununun müzakeresinde malûmu âlileri heyeti celilenizin noktai nazarı, bu heyetlerin tazminat ve harcirahları ile tedviri umur etmeleri esasına müstenittir. Heyeti İdarenin ve Divanı Riyasetin bu hususta takip ettiği hattı hareket de bundan başka bir şey değildir. İlk mahkemeler teşekkül ettiği zaman kadroları mucibince bir başkâtip, bir ikinci kâtip vardı. Bu mahkemeler yer icar ederlerse buldukları yerlerde temin olunurdu. Ancak maaşat için sâbit olmayıp seyyar olduklarına göre her gittikleri mahallerde havale almaları veyahut büyük bir parayı üzerlerinde taşımaları gibi külfetler düşünülerek her mahkemenin emrine 1 200 liralık açık bir havale cüzdanı verildi ve denildi, ki bu cüzdanı bütün

o mahkemeyi teşkil eden zevatın mesuliyeti müşterekesi tahtında ibraz ettiğiniz mahallî sandıklarından, para lâzım oldukça tedricen alırsınız. Mahkemeye mensup memurinin maaşlarını ve siz harcırahlarınızı, kırtasiyenizi bu (cüzdanla temin eder) alelusul senetlerinizi yapar ve bu senetleri muhasebeye iade edersiniz, muhasebe bunları tetkik eder, havaleniz bittiği takdirde yine tekrar ve yeniden cüzdan gönderir. Eğer gönderdiğiniz senetlerde usulüne ve kavaidine muhalif bir yanlışlık olursa bu hususta da nazarı dikkatinizi celbederiz, yolunda bir muamele düşünüldü ve kendileri de bunu münasip ve iyi buldular. Çünkü başka çare de yoktu. Seyyar olan bir mahkeme için başka türlü bir muamele de yapılamazdı. Bu cüzdanları doldurarak, ellerine verdik.

Fakat seyyar olan bu mahkemelerin harcırahları, Harcırah Kanununun hangi maddesine tevfikân alın-sın meselesi tahaddüs etti. Malûmu âliniz Harcırah Kanunu muhtelif ahkâmı muhtevidir ve bugün mevkii meriyette bulunan bir kanundur. Bu kanunna mevaddı mahsusası ile tahakkuk edecek harcırah mekadirinden yüzde kırk tenzilât icrası da Meclisi Âlinizin kabul ettiği ayrı bir kanun iktizasındandır ve bütün muamele bu kanuna tabidir. Bu mahkemelerin harcırahı hususunda; tatbikattan tevellüt eden bu meseleyi Divanı Riyasetçe, mevcut olan arkadaşlarla müzakere ettik. Harcırah Kanununun hangi maddesi bu mahkemeler hakkında kabili tatbik olabilir noktasını tetkik eyledik ve gördük, ki kanunda, idarei merkeziyeye merbut olan adli, mülki, mali, askeri müfettişler hakkında tatbik edilen bir madde var ve sonra vilâyat merkezlerine merbut müfettişler hakkında tatbik edilen diğer bir madde var. Sonra bir de bütün memurin hakkında ahkâmı umumiyeye var ve düşündük ki; bu mahkemelerin Büyük Millet Meclisine olan rabitası; bazı müfettişlerin idarei merkeziyeye, meselâ Dahiliye ve Maliye ve diğer vekâletlere olan rabitasından, rabita noktasından daha küçük bir mevkide değil ve vazife deruhte eden istiklâl mahkemeleri azalarının sıfatlarını da düşündük. Bunlar yine idarei merkeziyeye merbut olan müfettişlerden daha dîn bir vazife deruhte etmiş degillerdir. Binaenaleyh, vazifelerinin de seyyar olması hasebiyle bunlar hakkında tatbik edilecek harcırah maddesinin, Harcırah Kanununun idarei merkeziye müfettişleri hakkında tatbik edilen maddeye muvafık olduğu yolunda bir karar verdik. Geçende Kastamonu'dan buraya avdet eden kıymettar arkadaşlarımızdan Yusuf Kemal Bey; verilen harcırahın kifayet etmediğinden ve oradaki arkadaşlarımız bir şey dememişlerse de, kendisi on-

larla bir kaç gün bulunarak seyyar bir halde bulunmalarından azim bir masrafa katlanmak mecburiyet ve zaruretlerinden bahisle nazarı dikkati celbeyledi. Yusuf Kemal Bey arkadaşımıza dedik ki; biz bunlar hakkında mevcut olan Harcırah Kanununun en fazla harcırah temin eden şu maddesini tatbik ediyoruz. Evet vaziyet itibariyle bundan fazla harcırah temin eden bir madde daha vardır ve o, Vükelâyaya ait bir maddedir. Bunu fevkine çıkmak bir meselei kanuniyedir. Çünkü yapılacak olan bir muamele, kavanini mevcudeden herhangi birisine istinat etmezse o vakit o iş Divanı Riyasetin dairesi salâhiyetinden harice çıkar. Tatbik edilen şu madde haricinde ve diğer bir tarzda harcırah itası icabediyorsa ve istiklâl mahkemelerinin gerek vaziyeti ve gerek sair (bir hususiyeti itibariyle bundan fazla bir harcırah vermek lâzım gelirse o vakit mesele, bizim vazifemizin haricindedir ve zâtı âlileri Heyeti Umumiyyeye teklifte bulunursunuz, dedim. Şimdiye kadar hiçbir mahkemedem, Yusuf Kemal Beyin nazarı dikkati celbeler yollu beyanatından gayri, resmî bir talep ve müracaat vukubulmamıştır. Tatbik edilen madde şudur okuyayım : (Okur) Bu maddenin ikinci fıkrası, ki asıl tatbik olunan fıkradır, bunda diyor ki : İdarei merkeziyeye merbut olan müfettiş ve müfettiş muavinleri - müfettişlerden beş bin kuruş alan da var, üç bin alan da var, hatta muavinleri 2 500 kuruştan başlar - alesseviye seyahat yevmiyelerini altı bin kuruş maaş hesabıyla alırlar. Biz de istiklâl mahkemelerindeki arkadaşlara dedik ki : Harcırah Kanununun şu maddesinde; müfettişler hakkındaki ahkâm ne ise siz de bunu tatbik edeceksiniz. Muhasebeye de dedik ki : gelecek olan hesabata siz de şu madde mucibince tetkik edeceksiniz, fazlalık, noksanlık varsa hesaplarına kaydedeceksiniz.

Rüfekayı kiramdan evvelce bu meseleye dair müteaddit takrirler verilmişti. O vakit bendeniz mevcut olan şu kanuna istinaden muamele yapıldığını söylemiştim. Geçende yine heyeti umumiyeye müzakeresi esnasında bu meseleye ait olmak üzere üç takrir verilmişti. Arkadaşlar diyordu ki : Meclisin kararı olmaksızın neden bunlara yevmiye, şu bu veriliyor? Beyler yevmiye namıyla bir şey verildiği yoktur. Müfettişler, ki vazifeleri seyyardır, hakkında tatbik edilen madde, İstiklâl mahakimi hayatı hakkında da tatbik edilen maddedir. Bu madde mevcut oldukça ve bütün müfettişler hakkında tatbik edildikçe, istiklâl mahkemeleri hakkında da tatbik etmek lüzumu katiisi vardır. Bu maddenin temin ettiği miktar çoktur diye tadil edebilirsiniz, onu da siz bilirsiniz. Ha; şim-

di bu madde mucibince arkadaşlarımız ne alıyorlar diye hatıra gelirse; bu madde mucibince yevmiye 300 kûsur kuruş tutar. Fakat yüzde kırk tenzilât yapıldıktan sonra 227 kuruş bir şey eder.

Bu fasıl hakkında bir şey söyleyecek varsa söyleyin, ikinci fasıl heyeti tahririyeye taallûk eder. Onu da ayrıca izah edeyim ki bu fasıl bitmiş olsun...

BASRÎ BEY (Karesi) — Efendim, Ankara İstiklâl Mahkemesi âzasına yevmiye vesaire veriliyor mu?

HASAN FEHMÎ BEY (Devamla) — Ankara İstiklâl Mahkemesi âzasına bidayeten yevmiye vesaire namıyla bir şey verilmiyordu. Bilâhare, biliyorsunuz, geçenlerde İcra Vekilleri Riyasetinden Yozgat, Kırşehir, Çorum, Ankara İstiklâl Mahkemesinin dairesine idhal edildi. Bir çok mevkufin teraküm etti ve sonra divanı harplerle istiklâl mahakiminin vazife tearuzu noktasından; arkadaşlar tarafından verilen takrirlerle Meclisi Âlinin nazarı dikkati celbedildi ve sonra seyyar vaziyetinde addolundu.

NAFİZ BEY (Canik) — Yola çıktıktan sonra seyâr addolunur.

REİS — Söz isteyenler isimlerini yazdırsınlar.

VEHBÎ EFENDÎ (Konya) — Efendim, her gün para diye ağlıyoruz ve buraya gelen rûfekayı kiramin cümleten arzusu memleketin halâs ve selâmetini düşünerek bütçe meselesinin tevazünü ve ahaliyi oldukça fazla tekâlûftan kurtarmak maksadına matuf... Bunda şüphe yok. Arkadaşlarımızdan bir kısım rûfekayı kiram, kendi arzularıyla namzetliklerini vererek istiklâl mahakimine tayin olunup gittiler. Evet, gezdikleri yerlerde onlara harcırahlarını vermek zaruridir. Fakat, meselâ Konya İstiklâl Mahkemesi, gittiği günden beri bir tarafa çıkmadı. Çıkmadığı halde ve orada oturduğu cihette daima sâbit olduğu halde yevmiye almak nasıl olur?.. Bunun bir misali var beyefendiler : 23 Nisandan beri Heyeti Vekilemiz burada iş görüyor ve mebusluk maaşından fazla bir şey almıyor. Demek onlar daha ziyade bir iş mi görüyorlar? Evet biz burada, bütçede bunun için bir şey tasdik edersek alacaklar. Şimdiye kadar benim malûmatıma nazaran bir şey almadılar. Bir iki aydanberi bir şey aldılarsa bilmiyorum. Şu halde burada oturan ve bir mahkemei mahsusada çalışan arkadaş neden ayrıca bir yevmiye alsın? Evet Yozgat'a giderse harcırah alsın, bu zaruridir. Buradaki ikametgâhını koyup gidiyor ve orada başka bir yerde yatmaya mecbur oluyor, onun için o zaman verelim. Fakat mahal ve mevkii muayyen olan bir yere yerleştikten sonra ve başka bir tarafları da gezmediği halde yevmiye tahsis

etmek bu, müsavâtı ihlâl eder. Binaenaleyh, bu misil lû yevmiyeye hacet yoktur, kat'ı lâzım gelir.

MEHMET ŞÜKRÜ BEY (Karahisarı Sahip) — Bendeniz ce Vehbi Efendinin mütalâa ve beyanatına tamamen iştirak ederim. Bununla beraber istiklâl mahakimini kabul ettiğimiz zaman o arkadaşların, haricte bizim gibi kendi muhassasatlarıyla idare etmeleri esasını da kabul etmiştik. Yalnız onların masarifi zaruriyeleri olursa tabii Harcırah Kanunu mucibince onu alırlar. Fakat Ankara'da oturan ve Mecliste çalışmayıp, kendisine Meclisin tevdi etmiş olduğu vazifeyi yapanlara bir şey vermek zannederim doğru değildir. Bunu hiçbir akıl, hiçbir mantık tecviz etmez. Vazife vazifedir.

Heyeti Vekilenize daha büyük ve daha yorucu vazifeyi tevdi ettiğiniz halde ve birtakım meşguliyetlere rağmen, onlar, aynıyle âzanın aldığı tahsisatla iş görmektedirler. Onlara fazla bir şey verilmediği halde yine bu heyet içinden intihap ve kendilerine başka bir vazife verilen arkadaşlara ayrıca yevmiye ve masarifi zaruriye vermek hem müsavâtı ihlâl eder ve hem de ihtirasat tevlid eder. Zannederim bu hal geçen defa meşhudumuz olmuştur. İlk istiklâl mahakimi âzası intihabında bir çok arkadaşlar bu yükü omuzlarına çekmek istemiyordu. Şimdi bu sefer herkes istiyor, herkes ismini yazdırıyor.

EMİN BEY (Bursa) — Herkes demeyin...

MEHMET ŞÜKRÜ BEY (Devamla) — Müsaade buyurun. İstemeyenler zaten istemiyordu ve bidayetenberi de istemedi. Fakat isteyenleri de hepimiz biliyoruz ve hatta kapı kapı adam dolaşarak bana rey verin diyorlardı ve ben böylelerine rey vermedim. Sebebi; itimat ettiğim arkadaş da olduğu halde; acaba ne için istiyor diye rey vermedim. Bu sırrı şimdi anlıyoruz. Bunun sebebi; fazla para almak meselesi imiş. Yevmiye veriliyormuş, şu veriliyormuş, bu veriliyormuş veya verilecekmış denmeseydi zannederim ki o arkadaşlar da fazla rey toplamak gayretkeşliğini yapmazlardı. Binaenaleyh, onları o hale sevkeden şeyin para meselesi olduğu şimdi tahakkuk ediyor. Binaenaleyh biz bu esası kabul edecek olursak Meclis namına da iyi olmaz. O arkadaşlar için de iyi olmaz. Bendeniz de Vehbi Efendinin dediklerine iştirak ediyorum. Masarifi zaruriyeleri olursa o verilir; yevmiye vesaire. Andan gayri hususatta para vermek doğru değildir.

OPERATÖR EMİN BEY (Bursa) — Efendim, geçenlerde hatırıncıdadır ki mecruhlara ameliyat yapmak üzere bendenizi ve diğer bir iki arkadaşımızı;

cepheye göndermişsiniz. O zaman biz muhassasatımızı aldıktan maada yevmiye de beş lira harcadık. Kezalik selâmı âlinizi orduya tebliğ için bir heyet gönderdiniz. Anlar da gittiler ve anlara da bir ücret verdiniz. Eğer efendiler, ikinci bir harp vukubudur da git derseniz, namussuzum gidersem... Benim çoluğum çocuğum ne yiyecek?.. Aynı zamanda benim de karnım doymalı. Benim ne mecburiyetim var ki araba parası vereyim, o hastahaneye koşayım, bu mecruhun yanına gideyim? Selâmınızı götürmek üzere giden heyet; Konya'ya, Afyon'u vesair yerleri dolaştı. Bu arkadaşlara verilen iki buçuk liradır, ki çok bir para değildir. Sonra Şükrü Bey bir şey ilâve ettiler; Heyeti Vekilde bulunan arkadaşlarımız fazla bir şey almıyorlar dediler... Arkadaşlar celsemiz bir aile toplantısı makamındadır. Onun için söylüyorum; ezcümle Adnan Beyefendinin aklına turp sıkayım. Hiç olmazsa ayda bir iki yüz lira alır neye gidipte Heyeti Vekilede oturuyor?

Dr. ABİDİN BEY (Niğde) — Arkadaşlar bendeniz başka bir şeyden bahsedeceğim. Malûmu âliniz zararın neresinden dönülürse kârdır. Binaenaleyh, bendeniz Heyeti Vekile arkadaşlarımdan ve bilhassa Reiş Paşa Hazretlerinden istirham ediyorum. Bu namzet... (*Mesele o değil sesleri*) Ondan burada bahsedilmedi mi? Demin okundu ya... O zat; kendi prensibi-me muvafık değil, kimi istersek yapacağız.

SIRRI BEY (İzmit) — Hasan Fehmi Beyefendinin mutavvel beyanâtı arasında, ki bazı sözleri için, bazı mütalâatta bulunacağım. Arkadaşlardan bazıları, istiklâl mahkemeleri âzaları gittikleri yerlerde oturuyorlar. Biz de burada oturuyoruz; vaziyet itibariyle aramızda fark yoktur; fazla tahsisat almaları münasip değildir, dediler. Bendeniz kendi mülâhazama göre İstiklâl Mahkemeleri âzalarıyla, onların ifa edeceği hizmetle, bizim burada ifa edeceğimiz hizmet arasında fark görmekteyim. Efendiler, siz kanun vazına muktedirsiniz. Fakat bir adamı asmaya muktedir değilsiniz. Siz bir adama bir meselenin tetkikini ve onun hakkında beyanı mütalâa hakkını verirsiniz, fakat siz yapamazsınız. İstiklâl Mahkemesi sizin namınıza ifayı vazife ediyor. Fakat aynı vazifeyi siz yapamazsınız; heyeti umumiye yapamaz. Düşününüz ki, bir heyeti hâkime bir adamın hayatını defaten ifna ediyor ve onun kararının bir hakkı temyizi vesairesi yok... Padişah bile o salâhiyeti hâiz değil ve biz padişahın bile hâiz olmadığı bu salâhiyeti bir millet namına kendisini salâhiyettar kıldığımız bir heyete verdik. İnsanların ahlâkını da düşünelim. Filvaki bizim arkadaşlarımız her türlü şaibeden münezzehtir. Bu

nu esas olarak kabul ediyoruz. Fakat bir adamı öldürmek, bir adamın canını senelerce, günlerce tahdid etmek salâhiyeti de onlarda vardır. Memaliki mütemeddinede en yüksek maaş alan sınıf hükkâmdır. Bundaki sebep ve sır da malûmdur. Binaenaleyh bu arkadaşlarımızın ifa etmekte oldukları hizmetin mahiyeti ülviyesiyle mütenasip bir surette muamele yapmak üzere haklarında bu gibi tahdidatta bulunmaya bendeniz lüzum görmüyorum. Emin olalım arkadaşlar; bunlara verdiğimiz para israf değildir. Binaenaleyh; meseleyi bilhassa nazarı dikkatinize arz ederim.

CEVDET BEY (Kütahya) — Efendim, İstiklâl Mahkemesi âzasına verilen yevmiyelere itiraz ediliyor. Milletın parasını tasarruf ve iktisada riayet etmek en büyük vazifemizdir. Fakat rica ederim, Şükrü Beyin demin vaki olan beyanâtı, hakikaten, İstiklâl Mahkemesi âzasından biri olan bendenizi de müteessir etti. Bugün, para için keşkül açtılar demesinden çok müteessir oldum. Bu tarzda beyanat doğru olmasa gerektir.

HASAN FEHMİ BEY (Reis Vekili) (Gümüşhane) — Müsaadenizle maruzatıma bir kaç kelime daha ilâve edeceğim. Bendeniz şahsî kanaatimi arz ediyorum; Meclisi-Âlinizin bidayeti küşadından bugüne kadar birinci derecede yaptığı işlerden birisi de İstiklâl Mahkemeleri teşkili ve İstiklâl Mehakimi Kanununun tanzimi ve mevkii meriyete vazdırı ve bu suretle ihtilâller ve isyanlar dolayısıyla milletin akacak olan kanlarının önüne geçtiğinden, belki intihap yapılırken - bu bir hayatı siyasiyedir - propaganda da olur. Fakat bütün bu ârâ, Meclisi-Âlinin, bilhassa ekseriyetinin ârâsıdır ve isabet vardır ve o şahsiyetler üzerine tesir icra etmez. İstiklâl Mahkemesi âzası intihabının şekil ve tarzı icrasındaki ahval tasvir edilirken intihap edilen arkadaşlarımızın tahkir edildiğini hiç zannetmiyorum. Hatta açık arzedeceğim beyler, ben Şükrü kardeşime herhalde adliyyeye olan vukuf ve bu işlerdeki ihtisasları dolayısıyla gitmelerini rica etmiştim. Gidemeyeceklerinden bahsettiler. Evet oraya gidemeyen bu Mecliste çalışır. Fakat o vazifeyi deruhde edip de giden arkadaşlarımızın para için değil, sırf vatani bir hizmet için gittiklerine kanaat edenlerdenim.

Esasa gelince : Evvelce de arzettim; bu âzaların harcırah muamelâtı esasen mevcut olan bir kanunun, idarei merkeziyeye merbut olan müfettişler hakkındaki tatbikatı her ne ise odur. Bu kanun mevcut oldukça bu tarzda para verilmek zarureti vardır. Ka-

nunun bu maddesi ref edilsin mi edilmesin mi? Bu da başka bir meseledir. O takdirde Kavanini Maliye Encümenine bir taddilname gönderilir ve madde tadil ettirilebilir. Fakat tadil edilinceye kadar bu maddenin ahkâmı, bütün müfettişler hakkında câri olduğu gibi, İstiklâl Mahakimi hakkında da cari olur. Maruzatım bundan ibarettir.

REİS — Bu husustâ bir taktırir vardır, okunacak. (Trabzon Mebusu Hüsrev Beyin taktıriri okundu)

HÜSREV BEY (Trabzon) — Maksadımı arz ediyim. Şüphesiz hepimiz iktisat yapmak isteriz. Fakat bu hususta burada oturur gibi düşünmemelidir. Mîsal olarak Ankara İstiklâl Mahkemesini ele alalım, o bizim gibidir. Yevmiye vermeyelim, fakat Konya İstiklâl Mahkemesi bizim gibi değildir. Bilfarz kalktı İsparta'ya gitti ve orada uzun zaman kalırsa ve iş çoğalırsa şüphesiz yerleşmeye mecburdur. Bu müddet zarfında fazla masraf yapacağı için yevmiye vermemliyiz.

REİS — Taktıriri reye arz ediyorum :

HASAN FEHMİ BEY (Reis Vekili) (Gümüşhane) — Müsaade buyurunuz, idarei merkeziyeye memur olan müfettişler, ikametleri muayyen bir zamanı tecavüz ettiği takdirde yevmiye almazlar. O muayyen bir zaman da Harcırah Kanununda tespit edilmiştir. Ya onbeş gündür veya yirmi gündür. Bu müddetten fazla teftiş merkezinde kalacak olursa yevmiye alamaz. Yani bendenizin demek istediğim bu hususta kaidei umumiye haricine çıkılmasın. Meclisi Âlinizce ne gibi bir esas vaz olunacak ise bunlar ise sabittirler, bunu müfettişlere kıyas etmek kıyasi maalfarikittir, çünkü müfettişler seyyarıdır.

VEHBİ EFENDİ (Konya) — Hüsrev Beyin taktıriri iyidir, kabul edelim.

MUSTAFA SABRİ EFENDİ (Siirt) — Bendeniz de bunu arz edeceğim. Fakat...

HASAN FEHMİ BEY (Devamla) — Para verilsin mi, verilmesin mi meselesi başkadır. Divanı Muhasebat bunu kabul etmediği gibi Maliye Vekili Bey de kabul etmez. Çünkü müfettişler seyyar, hâkimler ise sabittirler. Seyyarı sabit kıyas etmek doğru değildir. Bendeniz icabatı kanuniyeden bahsediyorum ve Divanı Riyasetin noktai nazarını Heyeti Celilenize arzettim. Merdud kelimesini aynen Mustafa Efendiye iade ederim.

REİS — Efendim, mesele kapandı, taktıriri reye koyuyorum : Kabul edenler ellerini kaldırsın... (Kabul sadaları)

(Tazminat meselesi hakkındaki otuz imzalı taktırir okundu)

MEHMET EMİN BEY (Ergani) — Baştaki imza bendenizindir. Bendeniz imza etmişim, izahat vereyim. Bugün bir odacı alsın yetmiş beş lira, bir mebus alsın yüz lira... Bu yüz lira ile nasıl idare olunur. Bugün bir evin kirasını düşünün... Bütün bütün almayalım daha iyi...

RAGİB BEY (Kütahya) — Efendim, Cenabı Hak devlete ve millete zeval vermesin. Efendiler bendeniz ticaret ettiğim vakit en bol ticarete ancak üç, dört yüz lira çıkarırdım ve memuriyette bulunduğum vakit bunun rubu kadar masraf almıdım. Bilirsiniz ki harbi umumî devrelerinde bundan daha fazla fiyatla havaiyî tedarik ettik. Yani şekerin kıyyesi 400 - 450 kuruşa ve gazyâğının 200 - 250 kuruşa çıktığı zamanlarda bile bundan daha az bir para ile geçindik.

Malûmu âliniz Tahsisat ve Nisabı Müzakere kanunlarını burada müzakere ederken hemen 18 - 20 celsemizi Nisabı Müzakere Kanununun müzakeresi işgal etmişti ve doğrudan doğruya tahsisat meselesinden ... Bilâhare bendeniz Karahisar'a ve Eskişehir'e gittim. Gezdiğim yerlerde bütün halk rabbena hakkı için Büyük Millet Meclisinin bu müzakeresinden nefret edecek derecede müşteki idi. Rica ederim, aldığınız para kâfidir ve bu meseleyi uzun uzadıya mevzuu bahs etmek muvafık değildir. Bu teklifi geri alsınlar, çok çirkindir.

VEHBİ EFENDİ (Konya) — Efendim, insanların tarzı maişeti muhtelifdir. Bu yüz lira ile idarei maişet eden de var, edemeyen de var. Bu mesele müneker değil. Ben diyeceğim ki taktıriri verenler de, aksini müdafaa edenler de haklıdır.

Müsaade buyurun, izah edeyim : Hakikaten ailesini buraya getiripte burada ailesiyle beraber yaşayan arkadaşlar zarurî olarak yüz lira ile idare olunabilir. Fakat kendi burada, ailesi falan yerde ve aldığı maaşın yarısı burada kendine kalacak, yarısını başka yerdeki ailesine gönderecekse bu, müşküldür. Bu böyle olmakla beraber arkadaşlar, ben nefsimce, bütçe meselesinde hükümetin bize verdiği erkamı hiç olmazsa yarıya indirmek ve onu baltalamak isterim; zannederim ekseri rüfeka da bana ittiba edecek ve buna rağbet gösterecektir. Anın için bu maaşla iktifa etmekliğimiz, bu mesele de şarttır. Eğer biz maaşımıza on lira, yirmi lira zam yapacak olursak, bütçe meselesi alt üst olur. Onun için rica ederim, zaruret çekelim, fakat kanaat edelim. Bu taktırirden rüfekayı kıram sarfı nazar etsin. İnşallah ahval daha iyi tavazuh eder, yıllar daha iyi gelir, o zaman başka bir şey düşünerüz.

HACI AHMET EFENDİ (Muş) — Efendiler, gerçi bendeniz mezunum ve gideceğim, tazminatta tabii hakkım olamaz. Fakat doğrusunu söylemek lâzım gelirse, bazı arkadaşlar pek muztardır. Meselâ bir hâne kirasına yirmi liradan aşağı verilmiyor ve farzedelim ki bir elbise alacak, yüz lira... Evet bunu talep etmek bir hakır. (*Gürültüler*) (*Devam sesleri*) Ben her vakit herkesi sükûnetle dinliyorum. Bu mesele, şahsî bir faideye dokunduğu cihetle vehleülâda garip görünüyor. Fakat, hakikat her zaman hakikattir ve hakikatı olduğu gibi kabul edelim. Tekrar ederim ki ayda verilen yüz lira tazminat, istiksar olunacak derecedeki ve doğru... Ancak cümlenin malûmudur ki galâyı es'ar her bir hududun fevkindedir. Her bir kalem eşya için seferberlikten evvelki fiyatların bir çok misli fiyat isteniyor. Misal göstermek uzun düşer. Yalnız zarurî olan meselâ elbise kısmından bahsedeyim. Giyilecek bir kat elbisenin fiyatı yüz liradır. Halbuki seferberlikten evvel giyilen en iyi bir elbise üç altına idi... Yani evrakı naktiye hesabı yirmi, yirmibir liraya alınabilirdi. Bir kat elbise 3,5; 4 metre kumaştan ancak hâsıl oluyor. Şu halde yalnız kumaş 70 - 75 lira... Meselâ ben dairei intihabiye me gidiyorum, mesafe 30 - 35 gündür. Üçyüz bu kadar lira da harcırah alacağım. Ben harcırah alıp gittikten sonra eğer ticaretim varsa, ziraatım varsa ben bunu temin ederim. Ben bunu temin ederken arkadaşım da burada otursun, yüz liraya kanaat etsin... Teklifin kabulünü rica ederim.

(Müzakerenin kifayeti ekseriyetle kabul edildi. Tahsisatın tezyidi hakkındaki tahrir ekseriyetle reddolundu)

HASAN FEHMİ BEY (Gümüşhane) — Bendeniz müsaadenizle usule ait bir şey arz edeyim : Birinci fasla ait müzakeratın kifayeti reye konsun; kâfi görülmezse müzakereye devam edelim.

REİS — Birinci faslın müzakeresinin kifayetini kabul edenler ellerini kaldırsın (Kâfi görülmüştür).

HASAN FEHMİ BEY (Devamla) — Efendim, Meclis bütçesinin ikinci faslının birinci maddesi memurin maaşatıdır. Meclisin heyeti tahririye teşkilâtı, malûmu âliniz, Baş kitabet, zabıt ve muhasebe kaleminden ibarettir.

Heyeti tahririyenin ikdar ve sureti istihdamlarına dair vaktiyle İstanbul Meclisinde yapılmış bir talimatname de mevcuttur ve ayrıca bir talimatname yapılmadığından alekser onunla icrayı amel ediyoruz. O talimatı da Divanı Riyaset tanzim eder. Vaktiyle bu hususta İstanbul'da yapılmış bir talimatna-

me mevcut olduğu için bir başkasının yapılmasına lüzum görülüyor. Buradaki teşkilâta muhasebe müdüriyeti lâzımdır, zabıt müdüriyeti lâzımdır. Yalnız Kavanin kalemi; İstanbul'dakinin aynı değil. Çünkü ilk teşkilâta, malûmu âlileri, efendi bulmak müşkül olduğu için ve Kavanin kalemine de uzun boylu ihtiyaç hiss olunmadığı için, Kavanin kalemine ait vazife ile de yalnız bir masa teşkil etmek ve oraya iki efendi tayin ile zabıt kalemini muvazzaf kılmak suretiyle ve bu şekil üzere teşkilâtı tedrice ikmal etmiştik. Zabıt kâtipleri üç grubundan müteşekkildir. Her grup beşer efendiden ve bir işaretçiden mürekkeptir ve her grubun kâtiplerden biri hasta olduğu zaman derhal yerine kaim olmak ve hasta olmadığı zaman tevhit muamelesiyle işğal etmek üzere birer de ilâveten muavinleri vardır. Grupların ikiye tenzili mümkün olup olmaması meselesinde bir kaç ay evvel tecrübeler yaptık. İki zabıt grubu ile Meclisi Âlinin senenin 12 ayında hali içtimada bulunmasına ve içtimai umumilerin de sık sık olmasına binaen müzakeratın idaresine imkân bulamadık.

Zabıt kâtiplerinin maaşları; ilk intisaplarıyla müddeti hizmetlerine göre icra kılınacak zamame göre bir müddetleri vardır. Buradaki heyeti tahririye gerek zabıt kâtiplerine ve gerek evrak kalemi teşkilâtına ve gerek kalem müdürlerine verilen maaşat talimattaki maaşlardan fazla değildir.

EMİN BEY (Bursa) — Kaç kuruluşur?

HASAN FEHMİ BEY (Devamla) — Muhtelifdir. Meselâ Muhasebe Müdüriyeti 3 500'dür. Zabıt Müdüriyeti 4 000'dir. Çünkü Zabıt Kalemi Müdürü ki Kavanin Kalemi vazifesini ona tevdi ettik. Meclisi Âlinizden müzakere edilip çıkan kanunları; bütün zabıtlardaki müzakerata tamamen muvafıktır diye altını imza etmedikçe heyeti icraiye tevdi olunamaz. Çıkan kanunlar, zabıtlardaki müzakerata muvafıktır diye Zabıt Müdürü imza vâzeder ve bunun mesulü odur kanunun altını imza etmedikçe muamele tamam olmaz.

Geçende bir tahrir gördüm : Muhasebe Müdürü maaşının da Zabıt Kalemi Müdürünün maaşı misillü 4 000'e iblâğı için bir tahrirle talep vardı ve Muhasebe Müdüriyetinin doğrudan doğruya Heyeti İdareye merbut kalmasını da esbap olarak serdediyordu. Arzediyorum ki; Zabıt Kalemi Müdürüne 500 kuruş fazla maaş verilmesi Kavanin Kalemi vazifesini de ona tevdi edilmesindedir. Devairi icraiye mevcut muhasebe müdürlerinin maaşlarından Meclis Muhasebe Müdürünün maaşının daha dún olması sebebi

de; bizdeki Muhasebe Müdürü âmiri sarf ve âmiri ita değildir, malûmu âliniz, bizde âmiri sarf ve âmiri ita; İdare memurluğudur. Muhasebe Müdürü yalnız muhasibi mesuldür. Halbuki devairi icraiyedeki muhasebe müdürleri âmiri ita ve âmiri sarftır. Onlar mesuliyetlerine verilen bir parayı sarfediyorlar. Bizde ise âmiri sarf Heyeti İdaredir. Bunun için, yani Meclisi Âlinizin küşadının birinci senesi olduğu için, mevcut maaşları Divanı Riyasetiniz muvafık buldu. Seneler tekerrür ettikçe hizmetlerine mükâfaten zammiyata tabi olacaklardır.

YAHYA GALİP BEY (Kırşehir) — Müsaade buyurunuz, muhasebe kaleminde kaç zat var?

HASAN FEHMİ BEY (Devamla) — Muhasebe kaleminde bir muhasebe müdürü, bir veznedar ve bir kâtip vardır; muhasebe kaleminin umuru hesabiyesi de muayyen bir usul üzerindedir. Arzettiğim gibi, heyeti tahririyenin diğer teşkilâtı da var. Arzu buyurursanız kadroları okuyalım. Zabıt Kaleminde üç grup vardır. Her grup beşer efendiden tereküp eder. Her grubun birer de işaretçisi vardır, birer de ilâvesi vardır. Kâtipler hasta olduğu zaman ona vekâlet eder ve hasta olmadığı zamanlarda kalemlerde umuru tahririye ve tevhid muamelesiyle meşgul olur.

Sonra bir de evrak teşkilâtı var, bir Evrak Müdürümüz var, ayrıca evrakı tetkik etmek üzere bir mümeyyiz var. Uzun uzadıya, arzu buyurursanız kadroları okuyayım.

ABDULHAK TEVFİK BEY (Dersim) — Müsaade buyurursanız bir şey sorayım. Bugün mebusan yüz derece aşağı bir memura 9 000 kuruş maaş veriliyor, mebusların...

REİS — O mesele kapanmıştır efendim.

HASAN FEHMİ BEY (Devamla) — Efendim heyeti tahririyeye ait ikinci faslın ikinci maddesi harcırahtır, ki bu da 500 liradan ibarettir. Bazen Eskişehir'den veyahut Konya'dan zabıtlara oldukça vukufu, ihtisası olan memurları getirmek icabediyor. Bu, onlar içindir.

Sonra harcırahını vermedikçe mürettep bulmak hususunda da ne kadar müşkülât çektiğimizi takdir buyurursunuz. Bunun için Müdafaa-i Milliyeden rica ettik. Asker olan müretteplerden aldık, onlara yalnız askerî tahsisatlarını veriyoruz ve beşer lira da kendilerine ayda mükâfat veriyoruz. Heyeti Celileniz bunu artırırsa o da başka.

Bu faslın üçüncü maddesi heyeti tahririyenin tahsisatı fevkalâdesidir. Ve Tahsisatı Fevkalâde Kanunu mucibince memurunin tahsisatı fevkalâdeleri 16 000

liradır. Dördüncü madde memurini inzibatiye ve posta ve telgraf memurinin maaşatıdır. Buna dair de biraz izahat vereyim, bugüne kadar...

REİS — Efendim, Muhasebe Müdürünün maaşının tezyidine dair bir takrir vardır, onu okutacağım. (Takrir okundu)

YAHYA GALİP BEY (Kırşehir) — Bendeniz zamaim taraftarı değilim, her ne kadar az maaş verilirse onu terviç edenlerdenim. Yalnız şunu nazarı dikkatinize arzederim ki bu zat, Hasan Fehmi Beyefendinin söylediği veçhile, iki kişi ile koca bir muhasebeyi idare ediyor. Diğer devair muhasebesinde belki bunun dört misli fazla teşkilât vardır ve onlar neden dört bin kuruş alıyor da bu 3 500 kuruş alsın? (Onları da tenzil ederiz sadaları) Eğer umumî bütçe üzerinde tenzilât yapılmasına taraftar iseniz, bendeniz takrirdeki imzamı geri alırım, illâ teklifimde musırrım. Muhasebe Müdürü demek, o dairenin ruhu demektir. Binaenaleyh, onun maaşının da dört bin kuruşa iblâğı lâzım gelir. Bu, benim babamın oğlu değil; bu bir hakikattir. İster kabul edin, isterseniz reddedin.

HAMDİ NAMIK BEY (İzmit) — Efendim, bu takrirden bendenizin de imzam vardır ve Yahya Galip Beyefendinin buyurduğu gibi eğer umumî bütçede bütün muhasebe müdürlerinin maaşlarından tenzilât yapılmasına taraftar iseniz bunun da o derecede tenzili taraftarıyım. Fakat diğer vekâletler muhasebe müdüriyetleri maaşı dört binden kabul edilecekse, Meclisi Âlinizin muhasebe umurunu rüyet eden zatın da maaşını o dereceye iblâğ etmek lâzımdır.

MAZHAR MÜFİT BEY (Hakkâri) — Efendim, bendeniz bir zam hastalığı görüyorum. Bilmem mebus olan doktor arkadaşlarımız bunu mikrobonu keşfedecekler mi? Yeni bir hastalık görüyorum : Zam hastalığı... Kendimizden başladık. En ufak memura kadar zam yapalım diyoruz.

Arkadaşlar; işte bugün de biz saat birden beri Muvazene-i Maliyede içtima ettik ve bütçedeki 17 milyon açığı kapamanın çaresini düşündük ve bunun için birtakım vergiler teklif edeceğiz ve muamelât duruyor, kabul ediniz diyeceğiz. Biz masarifi tenkise uğraşıyoruz. Bir taraftan da görüyoruz ki zam zam... Nereye gidiyorum, ne oluyor Allahaşkına? Samiin yok, dertleşelim. Ne oluyor? Biz zaten bâri tekâlûf altında ezilen köylüyü, çiftçiyi, sanatkârı bir kat daha ezecek yeni kanunlar getireceğiz. Hâlâ zam, zam...

EMİN BEY (Eskişehir) — Ancak, bir de tenkis teklif etsin.

MAZHAR MÜFİT BEY (Devamla) — Encümeninde şimdiye kadar bulduk. Hiç görmedik ki tenkis

teklifi... Her sene zam... Vallâh bu doğru bir şey değildir.

HAMDİ BEY (İzmit) — Biz filâncanın maaşı azdır veya çoktur demedik. Müsavî olsun dedik.

MAZHAR MÜFİT BEY (Devamla) — Şimdi bu zamlardan vazgeçelim. Yakında umumî bütçe pişegâhı tetkikinize arzedeceğiz. Göreceksiniz ki ne kadar açığımız var ve bunun için size diyeceğiz ki; meselâ tuz iki kuruş zammedin. Diyeceğiz ki, meselâ damga, ferağ harç ve rüsumlarını artırınız. Emlâk ve akar vergisine zammedelim diye tekâlif yapmaya mecburuz. Biz bir taraftan size böyle yeni vergi teklif edeceğiz, bir taraftan da siz zamlarla uğraşıyorsunuz. Umumiyetle söylüyorum; zammı kaldıralım. Zira yeni vergi teklifleri geldiği zaman çok münakaşa olacak. Bu, doğru değildir, rica ederim.

VEHBİ EFENDİ (Konya) — Efendim, deminden de söylemiş idik. Burası harice nümune olsun. Eğer zammiyatta nümune olacak ise, Mazhar Müfit Beyin dediği pek doğrudur. Beyefendiler Maliye Nâzırı bir gün yeni bir kanunla karşımıza gelecek; cebindeki parayı da bütün malını hükûmete teslim etmeyenin cezası idamdır diye bir kanunla gelecek ve biz de Maliye Nâzırını haklı göreceğiz.

Efendiler 3 500 kuruş maaş verilen bir zatın maaşını 4 000 kuruş maaş alan efendinin maaşına denk etmek için zam teklif olunuyor. Bu 3 500'ü az mı zannediyorsunuz ve nereden veriyorsunuz? Bir kerre düşünün böyle bu kadar maaşı keseden mi veriyoruz?

Efendiler; bütçeyi tanzim ederseniz ve bu Meclis bütçesiyle diğer devaire de nümune olacaksanız, Muhasebe Müdürüne de sair müdürlere de üç binden fazla maaş vermeyiniz. Hepsinin maaşını üç bine tenzil ediniz. Bu, maaş zammı ile beraber 60 - 70 liraya varıyor. Bu maaş işine gelen gelsin, gelmeyen kapı dışarı. Rica ederim her vakit bizi adam yokluğu ile tehdit ederler. Emin olun, mevcut adamların hiçbiri başka bir diyara gitmez. Kaç kuruş maaş verseniz hiçbiri bu kapıdan dışarı gitmez. Anın için teklifim; hepsininki üç bin...

YAHYA GALİP BEY (Kırşehir) — Efendim, benim teklifim gayet sarıhtir. Eğer bütçede tenkisat yapacaksanız pekâlâ. Fakat Muvazenei Maliye Reisi olan zat, bütçe açığından ve tevazün meselesinden bahis buyurdular. Halbuki bugün maaşattan 15 000 kuruş, 105 000 kuruş daha tenzilât yapsanız yine tevazün olamaz. Bugün hangi maaşattan tenzilât yapacaksınız? (Hepsinden yapacağız sesleri) Bugün mademki benim beş yüz kuruş zam teklifim fazla görüldü.

O halde teklif ediyorum : En evvelâ Meclisin bütçesi müfredat üzerine burada müzakere edilsin, söyleyecek sözlerim var. (Red red sadaları)

HACI BEKİR EFENDİ (Konya) — Mazhar Beyin buyurduğu gibi daima zamdan bahsediliyor. Halbuki bu paranın nereden verildiği düşünülüyor, bunu nazarı dikkate aldığımız yok. Bundan 15 - 20 gün evvel ağnam resmine zam yaptık. Bu yüzden çarşıya çıkımız da bakınız; kesilen koyunlar hep dışı koyunlardır. Millet para bulamadığı için, döl için bıraktığı kancık koyunları getirip satıyor. Binaenaleyh, herhalde daima tenkisi nazarı dikkate alarak tevazün hususuna çalışalım. Yoksa altı aya kadar serveti umumiemiz bitamamiha mahvolup kendi kendiliğinden burayı kapayacağız. Buna emin olalım efendiler. Bizim umum memleketlerimizde, İstanbul, Edirne, Van, Adana, İzmir, Bursa dahil olduğu halde, ağnamımız 18 milyon kadardı. Üç milyon tiftik, on milyon koyun, beş milyon da keçi. Şimdi ise ağnamımız 12 milyon kaldı. Efendiler 15 milyon ahalimiz var. Nüfus başına bir koyunumuz bile yoktur. Olanları da biz bitirmekteyiz. Efendiler; köylü 1334 senesinde 35 kuruşa aldığı buğdayı 1335'de 15 kuruşa sattı. Geçen sene 15 kuruşa buğday aldı, bu sene beş kuruşa satıyor. Halbuki bu sene - tahkik ettirdik - mahsul bire dört ve beşten fazla olmamıştır. Bu sene umum reñber bitamamiha kesesinden yemiştir, kesesinden zarar etmiştir. Rica ederim, hiç olmazsa altlarına bir yatak, üstlerine bir yorgan, baş altlarına bir yastık; yazın güneşte, kışın karlarda kendilerine bir kepenek bari koyalım. Millet bitmiştir. Herhalde ve her tarafta masarıftan tenkis edip, taklil edip bütçenin tevazününü hâsıl etmeliyiz. Emin olun, bugün bir kuruş zam dediğimizde memleket ve millet bunu veremeyecektir. Bugünkü günde hiçbir tüccar, hiçbir esnaf yoktur ki bir iki bin lirası olsun. O halde katiyen tenkis ile, masraf taklil ile tevazünün çaresine bakmalıyız. Aksi takdirde katî iflâstir. İşte şu kürsüden söylüyorum.

REİS — Müzakerenin kifayetine dair takrirler var. Müzakereyi kâfi görenler ellerini kaldırsın... (Ekseriyetçe kâfi görüldü)

Konya Mebusu Vehbi Efendinin takriri var, okutuyorum.

Riyaseti Celileye

Meclisi Âli devâir müdiranına azamî üç bin kuruş maaş verilmesini teklif ederim.

Konya Mebusu
Vehbi

(Kabul, kabul sesleri)

HASAN FEHMİ BEY (Gümüşhane) — Alesseviye olmasın, arada fark vardır. Evrak Müdürünün maaşı 2 500'dür, Zabıt Kalemi Müdürünün - ki kavanin vazifesi de ondadır - maaşı 4 000 kuruştur. Yani iki müdüriyet birleşmiştir. Onu da üç bine indiriyor musunuz? (*Gürültüler tevali etti*) Talimat mucibince henüz teşkil edilmeyen Kavanin Müdürünün vazifesi Zabıt Müdürüne verilmiştir. Ona göre bir maaş kabul ediniz. Ne arzu ederseniz. Korkarım ki tasarruf edelim derken fazla masraf açarız.

MEHMET ŞÜKRÜ BEY (Karahisarı Sahip) — Müsaadenizle bir şey arzedeğim; bu tezyid, kararı âlinize iktiran ederse sonra bunun tatbiki müşkül olur. Zaten bütçe tetkik olunuyor : Meclis bütçesi umumî bütçeye bir rakam olarak konulur. Kabulü katiyi umumî bütçede yaparız.

REİS — Mütemadiyen söyleniyor. Fakat elimizde müfredat yok. Binaenaleyh, bir kör doğuşüdür gidiyor.

HASAN FEHMİ BEY (Gümüşhane) — Usul hakkında bir şey söyleyeyim : (*Tab olunsun sadaları*) Bu,

arzuunuza tabidir. Meclis bütçesinin müfredatı, şimdiye kadar umumî bütçeye konulmadığı için, biz 13 se nedir yaptığımız usulü tatbik ettik. Müfredatı sorarsanız cevap veririz. Yok arzu ederseniz taamülün hilâfına olarak bunu da tabettirelim, müfredatıyla.

REİS — Yahya Galip Beyin takriri var, okutuyorum.

Riyaseti Celileye

Büyük Millet Meclisi bütçesinin müfredat veçhile müzakeresini teklif eylerim.

Kırşehir Mebusu
Yahya Galip

REİS — Efendim, bu takriri reye koyuyorum : Müfredat üzere müzakeresini kabul edenler ellerini kaldırsın... (*Kabul sesleri*) (*Gürültüler*) (Takrir tekrar reye konuldu) Kabul olunmuştur.

Yarın zevali saat birde içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Kapanma Saati :

